

ТРИДЕНЬК - REVUE HEBDOMADAIRE UKRAÏNIENNE - TRIDEN'

Число 4 (312) рік вид. VIII. 24 січня 1932 р. Ціна фр. 2 Prix 2 fr

Париж, п'ятниця, 22 січня 1932 року.

Чотирнадцята річниця проголошення Самостійности Української Держави застає нас ще на чужині, далеко від рідної землі. Цьогорічне найбільше наше свято, наш «independence day», наша «fête nationale» пройде ще на еміграції.

Свято це, що із свята встановленого законом Центральної Ради і згодом затвердженого Директорією УНР, стало крім того святом традиційним, бо втілено в ньому вияв нашого найвищого ідеалу, — до якого може стреміти нація, — ідеал самостійного життя.

В цей день всі українці, без різниці поглядів і переконань, переймаються однією думкою, натхненні єдиною ідеєю. Цей день знову нагадує еміграції те, що там, на території самої України — де чотирнадцять год тому назад, в Києві пролунали горді слова:

«Однині Українська Народня Республіка стає вільною, не від кого незалежною самостійною державою українського народу», —

там наші брати і сестри, батьки і діти не можуть одсвяткувати цей день, як слід, як подобає. Лютий ворог пильно слідкує за тим, щоб витравити з пам'яті народу, замученого і прибитого, терором застрашеного, найвеличнішу подію в його життю.

Одначе в серцях всіх українських патріотів одізвуться струни недавнього минулого. І чи під чоботом червоного окупанта, чи в льохах ГПУ, чи на заслання на Соловках, чи на еміграції, у всіх закутках земної кулі, куди занесло наших земляків, — всюди в цей день на

душу спаде величний настрій, у вухах продзвенить мелодія нашого національного гімна, встануть постаті тих, що життя своє віддали за волю і щастя батьківщини, і на чолі їх бл. пам. наш вождь Симон Петлюра.

Нам, що єсми на еміграції, хоч і в яких тяжких умовах перебуваємо, нам все ж вуха не затулено, уста не замкнено, руки не зв'язано, ноги не закуто в кайдани неволі. Ми можемо в кожній країні, в кожному місті, в кожному осередкові скупчення наших земляків — достойно вшанувати цей день.

А влаштовуючи це свято, не забудьмо його змісту: боротися далі за здійснення і закріплення на віки вічні акту 22 Січня; мусимо дійти до перемоги над ворогом і тільки тоді можемо собі сказати, що обов'язок свій перед змученою батьківщиною сповнили.

А поки — не тратьмо віри і надії, будьмо сильні духом, міцні у своїх намірах, не знаймо спокою, не спиняймося по дорозі у майбутнє!

Вперед, як ішли, всі разом, злиті серцем і душею в одну лаву, злютовані однією провідною ідеєю, — до кінцевої побідної мети, вперед!

* * *

Париж, неділя, 24 січня 1932 року.

Звертаємо увагу наших читачів на листа, підписаного трьома ректорами українських високих шкіл, що сьогодні друкуємо його в «Тризубі». Справа, про яку там говорить, остільки ясна, що, здається, не потребує жадних коментарів. А усе ж єсть у ній один момент, який мимоволі напрошується на думку. Сьогодні ми й на еміграції. Але ту поразку завдали нам наші вороги, вона, хоч може не без долі нашої вини, все ж прийшла до нас з зовні. Але ось ми готуємо собі поразку іншого, внутрішнього порядку. Ми допускаємося того, що чужі люде будуть примушені «з молотка» продати твори нашого «найбільшого з нині живучих поетів» (вираз М. Грушевського), продати фабрикам на папір, аби, нарешті, очистити свої склади од нікому непотрібного «кращу». Ця «делікатна» поразка відбувається без особливого галасу і без крови, але — коли хочете — вона морально буде в сто разів дошкульніша, ніж загибель в чистому полі, в чесному бою з переважаючими силами ворога. Бо ця поразка, цей — скажемо просто — націо-

нальний скандал, — коли б ми його допустилися — був би виявом нашого в н у т р і ш н ь о г о безсилля, нашої духовної спустошенності, як нації. Бо чого варта нація, і яка її майбутність, коли вона не потребує книжки, коли для неї своє письменство, своя культура «звук пустой». Ось які думки викликає лист п. п. ректорів.

Але вернімся до дійсності. Загибель загрожує творам, які, вправді, високо оцінила в свій час критика, але які майже не вийшли по-за мури своїх пражських і віденських складів, що стали для них, без вини, девятилітньою в'язницею. Треба розкупити книжки, яких нема ні в наших скромних емігрантських бібліотеках, але яких також нема ні в наших клубах, громадах, школах, і нема також.... нігде на українських землях.

Ми, українська еміграція, показали не раз, що де-що можемо і уміємо робити. Возьмімося-ж організовано до цієї справи, визволімо наш національний доробок із «неволи» і не даймо на сміховище і поталу чужим людям нашого слова!

Проблематика та шляхи національного визволення*).

На вступі референт, характеризуючи значіння такого дня у інших народів, головню у французів та американців, зупиняється на специфічному характері цих роковин в новітній історії українського народу; згадується те, що було та що є національним імперативом для майбутнього: прямувати до нового і остаточного здійснення українського «i n d e p e n d e n c e d a y».

Цим мотивується тема цього доповіді. Мало тільки згадувати та сумувати, — мовляв, було і минулося. Треба на аналізі тогочасного положення та на прикладі визвольних змагань інших народів з'ясувати національну проблематику та тактику (шляхи) української визвольної боротьби на будуче. Зовнішні обставини несприятливі для українського народу. Але не тільки вони завинили остаточний неуспіх українського самостійництва. Масарик слушно доводить, що народи впадали в неволю здебільшого з власної вини.

*) Подаємо зміст доповіді О. Бочковського, що його було виголошено на вчорашніх зборах з нагоди 13-ої річниці проголошення самостійності ЗУНР, улаштованих Українською Господарською Академією в Подєбрадах, якій за надіслання реферату складаємо нашу подяку. Саме в день національного свята слід опинитися на тих думках, які в своєму доповіді проводить шановний референт. Ред.

Референт відтак зупиняється на де-яких основних точках як визвольної проблематики, так і тактики.

Передовсім на питання самостійності. Кожна поневолена нація природне та стихійно прямує до незалежності. Але не всі шляхи до неї однаково доцільні. Поневолені народи занадто перецінюють зовнішні атрибути самостійності, політичний її аспект, формальний суверенітет, а менше дбають про внутрішню її закріплення. Напр. Албанія є формально самостійною державою; фактично ж була австрійською, а під цей час є італійською колонією, бо албанський народ не має поки що фундаментів під свою внутрішню, отже фактичну самостійність. Натомість каталанці — формально починають саме бути автономною провінцією Іспанії, фактично ж Каталонія є вже майже самостійною державою і це через те, що на протязі останніх 20 років каталанський національний рух використовуючи муніципальні методи громадської праці, поклав непохитні фундаменти під свою фактичну державність. Цим шляхом йшли також чехи, від Гавлічка до Масарика — звідки великий успіх самостійних змагань. Цим пояснюється солідність Ч.-Сл. молоді держави. Взагалі чеський національно-визвольний рух, як з боку його ідеологічної проблематики, так і практичної тактики та технічної методики, можна вважати майже класичним та зразковим. Всі поневолені народи багато де-чого можуть навчитися від чехів. Особливо ж українцям варто докладно ознайомитися з перебігом чеського самостійницького руху. Чехи це либонь один з небагатьох народів, які не були заскочені непередбаченими світовою війною та які не мусили відтак імпровізувати свою визвольну тактику *ad hoc*, навздогін бурхливим подіям. На початку 1915 р. Масарик мав не тільки ідеологічну програму цієї боротьби — соціологічно фундаментально обгрунтовану, але й докладно продуману її тактику. Через це чехословацький політичний провід увесь час суверенно орієнтувався в міжнародній дуже складній ситуації, на простець, мовляв, прямуючи до своєї державної самостійності.

Це було можливо через те, що їхній лідер, проф. Масарик, вже від 1894 р. — отже за 30 років перед війною, соціологічно почав обгрунтовувати національну проблематику власного народу, трактуючи чеське питання у світовім масштабі.

Це власно давно є вже на часі для української справи, що по суті є світовою проблемою; вона була одним із провідних мотивів великої війни, як це констатували Р. Челен та Сетон Ботсон, а саме тепер набуває міжконтинентального характеру. Річ у тім, що Росія совітська, а почасті також еміграційна (евразійство) виразно орієнтується в напрямі Азії. У свою чергу, в Азії жевріють вже панконтинентальні мрії (Паназія). Європа саме шукає порятунку в Паневропі. На цім тлі проблема українська, передовсім геополітично та економічно, стає світовою з безсумнівними європейськими тенденціями взагалі, а зокрема культурними. Розробити українську національну проблематику на цім тлі та під цим кутом зору є одним із нагальних завдань української

сучасності. Про цю актуалізацію української проблеми свідчить також зацікавлення нею в сучасній Європі, зокрема в Англії та навіть у Франції, доказом чого може бути недавня книга Евена: «Самостійність України та Франція», з дуже цікавими додатками до неї, з яких видно, що інтерес датується серед французів не від сьогодні. Звичайно, це тільки початки цього нового підходу до українського питання. Але це є шлях, по якому йдучи, можна широко розвинути світовий аспект української проблеми. Доводиться констатувати, що під цим оглядом об'єктивні обставини складаються сприятливіше для загального розуміння інтернаціонального характеру українського питання. Є історичним анахронізмом дивитися на нього під кутом Москви чи Польщі. Українське питання природнім розвитком річей стало самостійною східно-європейською справою. Більше того: має перспективи стати центральною проблемою Сходу Європи, що залежатиме, зрештою, від внутрішньої консолідації та остаточного оформлення української нації.

З інших точок національної проблематики промовець зокрема присвятив увагу питанню соборності. Поневолено нація природне є соборницька. Гаслом всіх національно-визвольних рухів було — «воля та об'єднання». Проте, політично, це питання є більш складне. Соборність не слід розуміти, так би мовити, механічно, сзб-то, тільки у територіальнім значінню, але органічно, тоб-то — з погляду суцільності нації, незалежно від політичних кордонів. Бувають обставини, коли навіть великі нації не можуть здійснити своєї державної, сзб-то — територіальної соборності. Яскравим прикладом під цим оглядом можуть туті німці взагалі, а зокрема новітній неуспіх австро-німецького об'єднання. Проте, національно німці програмово здійснюють соборницькі свої прямування. Жадні кордони та жадні режими, навіть окупантські, не можуть знищити живе відчуття своєї національної соборності, якщо державно пошматований нарід його має. Яскравим цього прикладом можуть бути саме поляки в ХІХ ст. Територіальна соборність це здебільшого фінальний момент визвольного руху; фігурально кажучи, дах, а не фундамент національної будівлі (приклад Італія). Тактично це добре розуміли, напр. каталанці; у першу чергу своєю державу вони будують у межах старобулого каталанського князівства і щойно відтак висувають домагання прилучення до нього тих етнографічних частин каталанської території, що належать до сусідніх провінцій (Валенсії, Арагонії, на Балеарських островах).

Референт відтак переходить до другої частини свого доповіді, сзб-то, до з'ясування питання національно-визвольної тактики. Тут він головну увагу звертає на велике значіння виторення та закріплення внутрішньої самостійності для кожного поневоленого народу, як передумовини для державної його незалежності. Цитуючи Масарика, докладчик перестерігає перед переоцінюванням квантитативного моменту у визвольній боротьбі, сзб-то, виключне сполягання на числову великість народу та на великість площі його території за рахунок внутрішньої інтенсифікації

організаційної праці серед широкого загалу. Під цим оглядом українці мають ще багато надолужувати. Референт порівнює культурне та господарське положення західно-українських земель, особливо пресу, книжну продукцію, поширення товариств з аналогічним етапом серед фламандців та зовсім мініатюрного ісландського народу і констатує, що з його боку глибша інтенсифікація цієї організації праці є неминуча та можлива. Не можна власну чималу індоленцію виправдувати утиском сьогочасного режиму. При кожнім режимі, якщо не просто, то замасковано, мовляв, методом знаною в біології під назвою мімікрії, можна проводити чималу культурно-національну та господарську роботу. Докладчик ілюструє це твердження прикладами з латишської та фінляндської практики за часів найгіршого царського утиску. Дуже впливовим чинником у визвольній боротьбі може бути пропаганда, звичайно, добре продумана та доцільна, а не базована на якихсь політичних примхах та випадкових комбінаціях. Прикладом невдалої та шкідливої для української справи пропаганди можна вважати недавній виступ софійського часопису «Насторожі» з приводу Гітлера у зв'язку з українським питанням. Незрозуміла апотеоза цього німецького «політика», яскраво руйницького та деструктивного типу, діланське зв'язування з ним майбутнього вирішення української справи, по суті зовсім безпідставне, політично нічим не виправдане і на загал безграмотне, викликало в Європі зовсім незаслужений, але для української справи мало сприятливий відгомін. Європа, що хоче заспокоєння та шукає шляхів до сгонсолідування, не буде, природне, симпатизувати та підтримувати українські визвольні змагання, орієнтовані на німецькій гітлеризм. До речі, треба покінчити вже з легендою про німецьке українофільство. Німеччина стара та нова що-до Сходу Європи була й є русофільська не тільки політично, але й культурно (Культ Достоевського, Толстого, російського модерного театру й т. т. д.). Зрештою, своє «українофільство» німці чудово виявили під час окупації України, коли з їхньою допомогою заводилася федерація України з Москвою, як передетап до дальшої ліквідації української державної самостійності взагалі. Як-що сьгодні німці кокетують подекуди з українською іредентою, так це виключно з метою дошкулити Польщі, а не із симпатій до національно-визвольних прямувань українського народу.

Кінець своєї промови докладчик присвятив двом питанням, цікавим з погляду національно-визвольної акції поневоленого народу, а саме терору та війни, як засобів до полегодження самостійницьких змагань. Всупереч дуже поширеним поглядам, терор, як метода визвольної боротьби, є мало доцільний. Систематичний терор більше небезпечний для поневоленого народу, ніж для ворога, бо вносить дезорганізаційні та руйницькі елементи у національне життя. Небезпечний терор ще й через те, що за ним, немов тінь, слідком суне скрізь провокція, яку чудово використовує ворог, для деморалізації свого противника. Врешті терор і найбільш небезпечний тому, що згодом він починає бути майже якимсь маніяцтвом та самоціллю, як, напр.,

у македонців або ірландців, що сьогодні вже по інерції руйнують власну ірландську державу, як учора нищили в орожу англійську. В кожному разі, навіть як спорадичне явище під час революції, терор досягає своєї мети тільки у народів з високую загальною культурою, поширеною національною свідомістю, як, напр., у фінів на початку цього століття, коли в 1904 р. в Гельсінфорсі був убитий генерал-губернатор Бобріков, а цим актом царський уряд примушений був—по зв'язку з неповодженням на Далекім Сході та загально-революційним настроєм по цілій Росії — до капітуляції перед фінляндським автономізмом.

Політичною наївністю є також спекуляція на нову війну, як засіб до вирішення української справи. Війна це стихія і через це політичні її вислідки мають випадковий характер. Доказом цього можуть бути Віденський конгрес та нещодавній Версальський мир. Війна — це Монте-Карло, рулетка: іноді там можна, правда, виграти мільйони і більше; проте, жадний фінансист не їздить до Монте-Карла, щоб придбати там капітали для своїх інтересів. Війни були, є та, певно, не завтра щезнуть із світу. Але звідки певність, що нова світова війна вирішить краще українську справу, як минула?! Чи є яка запорука, що після неї не буде ще знову якийсь новий Андрусів або Рига? Отже питання зовсім не в тім, щоби конче була нова війна, але в тім, щоби український нарід тепер був краще підготованим до можливої війни чи революції, ніж як був у 1914-1918 р. р. Не має потреби бажати чи провокувати війну, але слід бути до неї завжди підготованими. Як? Через вишколення певного кадру військових фахівців, які на випадок революції чи війни могли б zorganizувати військово широкі маси. Мілітарний момент є важним у кожній визвольній боротьбі. Доказом цього можуть бути національні легії (польські, чеські, українські, жидівські і т. д.) у минулій війні, або організація військових частин каталанським лідером полк. Масією напередодні іспанської революції, спираючись на які він легко може розмовляти з Мадридом, відстоюючи інтереси каталанської держави.

Резюмуючи свій доклад, референт підкреслює знову моменти організаційного порядку, плановитости та програмовости у визвольній боротьбі. На будуче українській нарід не сміє бути вже несподівано заскоченим евентуальними історичними подіями. Український «день незалежности» перед нами: його треба очікувати, до нього готуватися. Це наказ тих, що полягли у минулій боротьбі за самостійність України. Це запорука, що український нарід дочекається також, як американці та французи, свого «independence day», своєї «fête nationale», вже не як спогаду про те, що було та минуло, але що настало, щоби залишилося на завжди!....

« 3 5 9 . »

На листопад 1931 року припала десята річниця трагічної смерті 359 героїв-борців за краще майбутнє нашої батьківщини України, розстріляних червоними окупантами в м. Базарі на Волині.

Сумне це свято! Сумна подія та разом з тим є вона велика і славна, славна могутньою величчю, незвичайною красою та мужністю жертвенної смерті 359 героїв-мучеників, вояків української Армії.

Всюди майже відбулись академії, присвячені цій великій події; всюди в цей день згадували тих, що «вмерли, але не зрадили України». Відбулось це свято і на Чехах в Золотій Празі, Подебрадах та Пардубицях.

На день 21 листопада в салю «Коруна» в Празі запросив «Союз б. старшин Української Армії на Чехах» гостей: чехів, кубанців, донців, горців Кавказу та українське громадянство на академію, присвячену 10-й річниці «Листопадового походу» та трагічній смерті «359» в Базарі.

Публіка заповнила щерть салю, хори і навіть коритар. На підвищенні, на тлі українських прапорів висить таблиця з іменами героїв-мучеників. Великий ряд імен, здається немає їм кінця... є їх 359. Тут же з одного боку художнє виконана п. М. Битинським присвята: «Перед світлою вічносяйною пам'яттю 359 героїв-мучеників та всіх, у Листопадовому поході полеглих — великих синів и лицарів України, що мужнє, гордо і жертвенно життя своє за волю і державність вітчизни віддали, у найглибшій пошані свою зажурену голову схиляємо», а по другому боці висить велика схема походу груп ген.-хор. Ю. Тютюника, підполковників Палія, а потім Чорного та поручника Гопанчука, випрацьована підполковником В. Филоновичем. Під таблицею «359» положений був редакцією журналу «Гуртуймося» терновий вінок з лавром та національними стрічками.

Голова Союзу старшин підполков. інж. В. Прохода відкриває академію вступним словом та просить присутніх вшанувати пам'ять полеглих героїв вставанням — на салі тиша... з за хвилиною мовчання залунало з хорів «Чуєш, брате мій...». Слово уділяється сотникові М. Битинському, який і виголошує свій реферат «Лицарі Листопаду», в яким референт змалював історичну необхідність жертвенного Листопадового походу і незвичайну моральну його цінність через базприкладну героїчну мужність цієї «жертви вечірньої», покладеної українською Армією на вівтарь батьківщини в боротьбі за її волю й удержавлення; з особливою виразністю підкреслено в рефераті незвичайний моральною

*) Друкуючи зведені до купи відомості про святкування пам'яті «359» в Чехії і на Балкані, зазначаємо, що аналогічне вшанування світлої пам'яті героїв одбулося свого часу в Парижі і в інших місцевостях Франції, а також в Польщі та взагалі повсюду, де скупчилася українська еміграція. В день свята державности наш перший обов'язок нагадати про лицарську смерть тих, хто поклав своє життя за незалежність, і схилитися в пошані перед їхньою пам'яттю. Ред.

силою і красою чин 359 героїв-мучеників, що на краю Базарської могили, осяні безсмертним лицарським духом, гордо прадідівську славу нашої козацької зброї ствердили. Далі слово перебірає підполк. Палій-Сидорянський, який і поділився з присутніми своїми споминами з походу «Відділу окремого призначення», провідником якого був аж до свого поранення під Авраїном. Нарешті підполковник інж. В. Філонович у своєму рефераті дав присутнім повну картину походу, ілюструвавши свій доклад схемою походу.

Хор відспівує де-кільки пісень. «Вічна Пам'ять» та спів «Ще не вмерла Україна» закінчують академію.

* * *

Дня 22 листопада, з ініціативи Союзу старшин Української Армії була влаштовано Академію пам'яті 359 і в Подебрадах в помешканні кооперативи «Україна» по тому ж програму, як і в Празі.

* * *

У вечері того ж дня українська організація «Самопоміч» в Пардубицях улаштувала тако ж академію пам'яті 359-ти. В просторій салі, заповненій аж по береги гостями чехами та пардубицькою українською колонією, виголосили свої реферати запрошені з Праги та Подебрад — інж. В. Прохода, сотн. М. Битинський та підполк. В. Філонович.

Голова Організації «Самопоміч» інж. Петренко своїм словом закінчує академію, а присутні з незвичайним піднесенням співають «Ще не вмерла Україна».

* * *

Такі ж академії відбулися і на Балканах в наших українських організаціях.

Українська Громада у Великому Бечкерекові в Югославії. Академія пам'яті 359-ти відбулася в тісному колі Громади 22 листопада. Голова Громади М. Мельничук, відкриваючи академію, пропонував вшанувати пам'ять 359 та всіх полеглих в боротьбі за волю України вставанням. В своєму вступному слові змалював ситуацію, в якій відбувався Листопадовий похід, та належно оцінив смерть героїв. Далі були зачитані надіслані реферати сотника Батинського та підполковника В. Філоновича.

Після закінчення академії в нараді зі своїми громадянами Голова Громади вніс пропозицію вступити в члени Т-ва Допомоги Укр. Госп. Академії в Подебрадах на Чехах.

* * *

У неділю 29 листопада в помешканні Громади у Варні відбулася панахида по полеглих 359 героях-мучениках в м. Базарі на Волині.

Після панахиди на академії, яку відчинив Голова Громади інж. Крижанівський, був зачитаний реферат підполковника інж. В. Филоновича: «Листопадовий похід року 1921». Після реферату виголошені були де-кільки промов, в яких підкреслювались певні етапи наших національно-визвольних змагань та думки і побажання в майбутній визвольній боротьбі знайти своє щастя та бути на Україні.

* * *

Не забули і українські мігранти, закинуті долею в Балканські гори в ліси на тартаку Балабанова в с. Кочеринові в Болгарії, вшанувати пам'ять полеглих Базарських героїв; та хоч і не могли влаштувати академії, все ж у своєму тіснішому колі, збираючись групами, зачитували реферат, надісланий з Праги редакцією журналу «Гуртуймося» про події, що відбулись десять років тому та молились за своїх братів, полеглих за Україну.

* * *

Українська Громада-Кобзар в Смедерові, Югославія. День пам'яті «359» та 10-ту річницю Листопадового походу вшанувала наша Громада 22 листопада. Ранком члени Громади зібралися в церкві, де на службі Божій згадано було імена 359 героїв-мучеників, полеглих в боротьбі за свій край — Україну.

О 4-й годині зібрались члени Громади та гості кубанці в помешканні Громади, де голова Громади П. Чорний довшим вступним словом-промовою відкрив академію. В своїй промові змалював він тернистий шлях українського народу в боротьбі за визволення. Після того були зачитані реферати, надіслані редакцією «Гуртуймося» — «Листопадовий похід» — інж. В. Филоновича та «Лицарі Листопаду» сотн. М. Битинського. Пам'ять полеглих було вшановано вставанням та співом «Вічна Пам'ять». Закінчено академію українським державним гімном.

В. Ф.

З забутих книжок.

Серед українського широкого загалу, під вражінням незнання українського імені і нерозуміння української справи за кордоном, після великої війни можна було зустріти таку думку, що взагалі закордон ніколи не цікавився Україною, мало її знав і не умів оцінювати її історії. Думаємо, що така думка у великій мірі перебільшена через незнання широкими українськими колами всього того, що про Україну і її історію думалося і писалося в Європі. Таке може траплятися, доки українська наука не зробить повного балансу і не перегляне всього того, що дійсно закордон знав і писав про нас. Цей песимистичний український погляд встановився ще певно і через сліпу віру

в твердження московської пропаганди, що досить часто користується тим аргументом, що, мовляв, «вас же і закордон не знав».

Українські вчені і публіцисти останніми роками вже досить спростували цей погляд. До того, що вже взнано, додамо ще одну цеглину: перекажемо відомості і думки про Україну de Salvandy, члена Французької Академії Наук, що в 1827 році випустив в двох томах прекрасно, як на той час, написану і багато разів потім перевидану книжку. «Histoire du Roi Jean Sobieski et du Royaume de Pologne».

Сальванді не тільки вживає на протязі цілої книжки назву Україна, але і опреділює її територію от в який спосіб:

«Республіка (Польська. І. К.)тоді володіла величезною територією остільки плодючою, що шляхта, єдиний майже власник землі, називала її землею молока і меду, остільки просторою, що її не дуже певні кордони сягали від Дністра до Дону і від Чорного моря близько Москви. Україна їй назва; Бористен в своєму швидкому і прямому бізі ділить її на дві майже рівні половини» (т. I. стор. 180).

Про населення України, про козаків наводить він велику цитату з листів Собеського, повну захопання великого вояка у військові якості козаків, завдяки яким

«Польща може сміливо не боятися піхоти найсильніших князів світу».

Дуже докладно і вельми об'єктивно описує автор помилки польської політики, що викликала повстання України під проводом Б. Хмельницького.

Самого Богдана Хмельницького описує автор так:

«Козак посивілий під прапорами Республіки, хоробрий і досвідчений, навіть освічений, перед тим генеральний писар свого народу, знаний цілій Польщі своїм завзятим генієм».

«Більш десяти років він займав в сучасних подіях таке ж місце, як Кромвель».

В наше завдання тут не входить докладно передавати те, що пише Сальванді про Україну часів Б. Хмельницького, але як по своїй величині, так і по змісту це складає майже цілу і оброблену історію України тих часів.

Резюмуючи повстання Богдана Хмельницького, автор робить такий висновок

«Богдан хотів створити незалежну едржаву. Його упідлеглення Москві було лише загрозою полякам».

Сальванді, даючи нарис історії України часів Богдана і після нього, дає не лише загальне оповідання, але всі події і дати. Він не пропускає майже нічого, відмічає похід Тимоша, Гадяцький договір, Конотопський бій, Андрусовський договір, історію Юрася, Дорошенка, про якого він судить між иншим досить поверхово і не точно, направо і наліво розкидає повні глибини думки про події української історії.

В другому томі своєї цікавої праці автор дуже часто згадує і відмічає уважно участь козаків в різних перемогах, що їх одержував Ян Собеський.

Теребовля, Хотин, Відень, Паркан бачуть козаків, про яких Собеський пише в листах, яких ждучи, часто не починає бою. Про бій під Шетценим, напр., Собеський пише королеві так:

«Я наказав козакам відправитися негайно погасити пожежу. Вони виконали мої накази так хоробро і швидко, що в короткому часі заволоділи не лише передмістями, але й передніми укріпленнями, на яких виставили їхній прапор з хрестом. Передайте, моє серце, про цей факт Апостольському Нунцієві. Це йому зробить велику приємність».

По-за тим, що книжка Сальванді надзвичайно цікава, так, мовити в українському розумінню, бо дає цілі сторінки української історії, вона ще цікава другими своїми якостями. Вона є спробою визначення польсько-українських взаємовідносин з погляду Франції. На жаль, Сальванді писав після Наполеона, вже тоді, як французька політика сягала дуже не далеко.

Книжку академіка Сальванді корисно читати ще й сьогодні французам, полякам і українцям в однаковій мірі.

Судячи по тому, що до 1854 року книжка витримала 5 видань, можна сміливо сказати, що її відомості про Україну були широко розповсюджені в західній Європі і зокрема у Франції. Не може бути, щоб В. Гюго, Делямар чй Поль Дерулед про неї не знали.

І. Косеяко.

3 життя й політики.

— Молотов про успішне «виконання» п'ятилітки в чотирі роки. — На фронті хлібозаготівель.

В кінці грудня відбулася друга сесія ЦК'а ССРСР. Перебіг її був такий, як і перебіг всіх інших нарад, конференцій і з'їздів, які відбуваються в совітському союзі з часів встановлення і закріплення самодержавія Сталіна. Коли раніше з дискусій на всіх цих з'їздах й нарадах можна було хоч почасти уяснити собі ті внутрішні тертя, які мають місце в керуючих совітських чинників, коли перше на підставі виступів окремих промовців можна було скласти хоч яке-такє уявлення про хворобливі процеси, що мають місце в совітському організмі — тепер всі ці зібрання проходять в одноманітному, видержаному хвалебному стилі.

Дискусії і виступи окремих ораторів тепер, загалом, обмежені до мінімуму; вони, коли й допускаються, то лише для того, щоб дати можливість представникам большевицького народу ще раз скласти свої вірнопідданчі заяви і висловити своє захоплення геніяльністю Сталіна й мудрістю ЦК'а ВКПб, керівництво яким спочиває в його мудрих руках. Такою самою одноманітною до нудоти була й остання сесія ЦК'а ССРСР. Вона поставила свій штамп на заготовлених для неї резолюціях, прийняла без жадного розгляду по суті контрольні цифри й бюджет 1932 року й делегати її поспішили роз'їхатися, щоби продовжувати справу будування соціалізму.

На нудному і сірому фоні сесії є єдине, що можна і слід виділити. Це

доклад Молотова про сучасне господарське становище ССРСР і п'ятилітній план. Молотов — один з тих небагатьох людей в совітському союзі, який може собі дозволити розкрити, не оглядаючися і не боючися Сталіна. Його становище на совітському Олімпі, як подає закордонна преса, є цілком виняткове, він є чи не єдиний, який примусив з собою рахуватися й Сталіна. Чи через те особливе становище Молотова чи через які інші причини в його докладі, поруч з звичайними совітськими загальниками, поруч з дуже плитною полемікою з Каутським, ми знаходимо ряд уступів, які привертають до себе увагу.

Молотов змагається довести, що п'ятилітній господарський план вдався, що рішення здійснити п'ятилітку за чотири роки, які кінчаються роком 1932, — буде реалізовано. Щоби довести це, він висуває твердження досить сумнівної обґрунтованості, що «виконання п'ятилітнього плану по промисловості означає досягнення такого рівня продукції, який забезпечує випуск промислових виробів в розмірах, передбачених останнім роком п'ятилітки» (доклад Молотова тут, як і нижче цитується по «Правді» ч. 354 з 25. XII. 1931).

Молотов зазначає, що згідно з п'ятилітнім планом в п'ятому році п'ятилітки вартість промислової продукції ССРСР була передбачена в 30.455 міль. карб., в 1931 р. вона виносила 22.159 міль. карб., а згідно з контрольними цифрами 1932 року ця вартість буде вищою, ніж передбачено її в п'ятому році п'ятилітки. Отже таким чином ніби п'ятилітка за чотири роки буде виконана.

В основу цих своїх тверджень Молотов кладе тезу дуже сумнівної обґрунтованості про те, що виконання п'ятилітки є досягнення рівня передбаченого п'ятиліткою для промисловості в цілому. Ця теза перепит всьому тому розумінню п'ятилітки, яку своєю часу було офіційно ухвалено і визнано. П'ятилітку було трактовано, як органічний план розвитку всіх галузів народного господарства, при яких розвиток окремих його галузів був тісно зв'язаний і підпорядкований інтересам цілого. Таким чином виходячи з того розуміння п'ятилітки, яке досі зобов'язувало, про виконання п'ятилітки можна говорити при наявності двох умов: 1. тієї умови, про яку говорить Молотов — при досягненню промисловою продукцією в цілому розмірів, передбачених п'ятиліткою, 2. при тій умові, про яку він забуває — при досягненню окремими галузями продукції тих розмірів виробництва, які так само передбачені п'ятилітнім планом.

Коли стати на ґрунт тези Молотова, можна прийти до висновків цілком абсурдних. Припустімо, скажім, що совітські чинники своєї часу захопилися б були крилатою фразою Сталіна, який рішив був посадити російського селянина на трактор. В своєму захопленню вони б рішили всю промислову продукцію ССРСР сконцентрувати на виробі тракторів і вартість їх вироблення довели б до цифри передбаченої останнім роком п'ятилітки для цілої промислової продукції. Згідно з молотівською тезою цей абсурдний випадок був би також виконанням п'ятилітки.

Далі. Не вільно забувати, що як не як, а п'ятилітка є г о с п о д а р с ь к и й план. Про виконання її можна було б говорити тільки тоді, коли передбачені розміри продукції в окремих галузях було досягнуто при тих капітальних вкладах, які малося на увазі, і при тому зниженню собівартості продуктів, яке планувалося. Аджеж досягнення запроєктованих розмірів продукції мусілося здобути засобами, доцільними з господарського погляду. Інакше ці досягнення, як досягнення господарські, не будуть мати жадної ціни і вартості. Є ясным, що лишаючися на ґрунті логіки і офіційно визнаного дотепер розуміння п'ятилітки, про виконання п'ятилітнього плану можна буде говорити лише тоді, коли план буде виконано для цілого народного господарства при додержанню передбачених темпів розвитку для його окремих частин, при переведенню тих капітальних вкладів й при досягненню того рівня зниження собівартості, які планувалися. Бо недодержання всіх цих умов означає прорив плановості, заперечення плану, недодержання господарської доцільності.

Як же конкретно виглядає виконання плану? Відносно цього в докла-

ді Молотова ми знаходимо багатий матеріал. В легкій промисловості — констатує він — завдання 1932 року означає недовиконання програму п'ятого року п'ятилітки. Металургія не дає виконання п'ятилітки в цифрах 1932 року — «Тут ми маємо особливо велике недовиконання продукційних завдань за минулий рік». Не задовольняючим є стан в кам'яновугільній промисловості. «Наше просування вперед є зовсім невисотачаючим. Так, до одної третини врубових машин в Донбасі стоїть нерухомо. Продукційність праці зростає неприпустимо повільно». Подекуди відстає виконання п'ятилітки по транспорту. Посівна площа по дзерновим культурам буде почасти невиконана. Порівнюючи відстаюю дільницею є животнарське господарство. Це все галузі народного господарства, де мають місце прориви у бік недовиконання. Молотов уважає, що ці прориви рекомпенсиються проривами у протилежний бік, у бік перевиконання, цілком ігноруючи, що наявність їх так само підриває принцип планової господарки. Він констатує, що сума капітальних вкладів за чотири роки у двох галузях перевищить норми п'ятилітки, що буде перевиконана програма по машинобудівництву, що завдання п'ятилітки в справі колективізації вже в третьому році перевищено у три рази. Молотов наводить всі ці «докази» того, що п'ятилітка в чотирі роки буде виконана, наче не помічаючи, що вони б'ють його самого. Бо про які господарські досягнення можна говорити, коли успіх досягнуто передовсім там, де мова йде не про господарювання, а про адміністрування, голий примус — про успіхи на фронті колективизації і збільшення капітальних вкладів, базою яких є обдирання населення. Які це успіхи, коли для того, щоб досягнути загальний рівень промислової продукції в розмірах, передбачених п'ятиліткою, треба буде в неї вкласти капіталів в два рази більше, ніж малює на увазі? Як можна хвалитися перевищенням у три рази темпів колективізації, коли це проте не дасть можливості виконати животнарський програм, який мусів бути виконаний при темпах колективізації в три рази нижчих?

Мабуть і сам Молотов почуває, що всі його докази є дуже слабкі, що його переможний тон не має жадних підстав. Бо стрічаємо в його докладі уступи явно песимістичного характеру — те, що в совітському союзі опріч Сталіна може собі дозволити хіба він один, Молотов. Нічого опріч песимістичних висновків не міг дати Молотов, коли він говорив про зріст продукційности праці. Він констатував, що вона піднеслася лише на 6,6 відс., що дуже відстає од прийнятої програми. «В результаті в багатьох випадках ми не тільки не маємо встановленого зниження собівартости, але маємо навпаки зріст собівартости в виробництві і будівництві». Говорячи про успіхи колективізації, Молотов разом з тим дозволив собі висловити твердження, яке цілком перечить його оптимістичним висновкам. Він казав: «Не можна забувати, що надзвичайно швидкий зріст колективізації разом з тим означає, що мільйони нових колхозників в багатьох відношеннях ще не могли позбутися звичок і поглядів дрібних власників». Навіть про робітництво, що головну підставу совітської влади, Молотов всупереч утертим фразам про ентузіязм соціалістичного будівництва, яким воно захоплено, сказав, що «тиск дрібно-буржуазних тенденцій тут завжди був і ще лишається досить сильним».

Підводимо підсумки матеріялу, який дав Молотов. П'ятилітка за чотири роки виконана. Справа перемоги соціалізму в СССР забезпечена. Але... в країні існують мільйони колхозників, які не позбулися звичок і поглядів дрібних власників, і робітництво, серед якого вплив дрібно-буржуазних тенденцій лишається досить сильним.

Чи не усвідомленням цих, так сумних для совітських чинників, фактів пояснюється кінець докладу Молотова, де голова совітського уряду виступає, як янгол миру, і запевняє весь буржуазний світ в братолюбній і миролюбній політиці СССР?

* * *

Початок січня характеризується надзвичайною увагою столичної совітської преси до України. Звістки з України займають чільне місце

на першій сторінці. На протязі кількох днів Україні присвячено кілька великих вступних статей в найбільших столичних газетах. Такої уваги до України, як зараз, серед совітських чинників ми давно не бачили.

Секрет і причина цієї уваги дуже нескладні: Україна є найслабшим кільцем в хлібній кампанії. Україна річний план виконала на 1. I. 1932 на 79,3 відс. проти 91,3 відс. на 1. I. 1931 р. («Екон. Жизнь» ч. 8 з 9. I. 1932). Темпи хлібозаготівель на Україні за п'ятиденку січня знизилися. За цю п'ятиденку виконано 0,5 відс. проти 0,7 відс. в попередню п'ятиденку. Надзвичайно незадовольняюче постунає збіжжя від совхозів. В багатьох совхозах буржуазні тенденції, затаювання хліба і рвацтво ще не зникли. В Одесько-Миколаївському совхозі, найбільшому в Миколаївщині, пшениця вимінювалася на залізо, толь і інші матеріяли. Пшеницю видавано робітникам в рахунок заробітньої платні в той час, як план по пшениці було виконано лише на 60 відс. В совхозі «Ільчівка» Укрмолоктреста складалися фігтивні хлібофуражні баланси. Частина змолоченого хліба адміністрація приховувала, частину вимінювала. Колхозний сектор за першу п'ятиденку січня виконав річне завдання лише на 0,4 відс. По індивідуальному сектору річний план виконано на 73,6 відс. В Вознесенському районі по індивідуальному сектору план виконано на 30 відс. Ряд районів до свого часу не організував рішучого натиску на куркулів, що саботують хлібозаготівлі («Правда» ч. 9 з 9. I. 1932).

Позиція, зайнята столичною пресою до «братерської» совітської республіки, — на диво однастайна і однозгідна. Україна має хліб і мусить його дати. План повинен бути виконаний без жадних затримок і послаблень.

Українська більшість на Соловках, очевидно, на протязі ближчого часу виявить ще дальший зріст.

В. С.

3 міжнароднього життя.

— Кінець репарацій чи початок кінця?

Кожного року на 1 січня в газетах, курьозу ради, друкуються новорічні приповідки ріжного роду більш-менш відомих гадалок та модерних астрологів, які цікаві тим, що вони до певної міри збуваються, — особливо у сфері політики. З цього, звичайно, можна зробити лише один висновок, а саме, що ті приповідки уважно слідкують за політичними подіями і подекуди вміють в них розбіратися. Але тим часом на велику публіку цей факт робить певне вражіння, і люде починають чекати як раз того, що було їм напророчено. Для поточного року майже всі пророцтва ставили в центр політичних подій Германію і, як здається, вони не помилилися, принаймні що-до початків року. Значається воно в такий спосіб.

На 18 січня, як відомо, призначено було в Лозані конференцію що-до репараційних справ. Справа — сутєво важливі для Європи, але сенсації в тому не було. Бо ж репараційна проблема тягнеться, починаючи з часів мирових договорів, тоб-то з р. 1918 і була вже предметом багатьох нарад і конференцій. Однак цього разу і повсякденна праця обернулася у сенсацію. Сталося це тому, що германський канцлер Брюнінг за кілька днів перед самою конференцією знайшов потрібним і можливим офіційно висловитися, — бо сказано це було англійському послові у Берліні, — що німці тепер платити репарацій не можуть, не будуть їх платити і в майбутньому. Правда, пізніше, довідавшись з телеграфних повідомлень з цього світу про те, яке вражіння зробила його заява, він значно помягчив її, вказавши, що, мовляв, говорив він все це, як германську думку, германський загальний погляд на репараційну справу, що його слова не означають, що німці не хочуть виконувати підписаних ними договорів і т. ин. Але факт зостався фактом, вражіння — вражінням, і першим наслідком тої заяви

було те, що конференцію було відкладено на пізніше, аби учасники її мали час освійтись з новим становищем та, як те являється дипломатичною нормою — перше ніж зібратися до купи, обмінятися між собою думками та по можливості зговоритися що-до напрямку справи й методів роботи, а також і що-до того, чи взагалі при такого роду нових умовах варто й зачинати якусь спільну працю на публічній конференції. В час, коли писані ці рядки, не знати ні того зговору, ні тих рішень, і хто його зна, чи конференція відбудеться і які формули прийме. Нагадаймо лише головні елементи цілої репараційної проблеми.

Основа проблеми репарацій покоїться на одному з параграфів Версальського мирного договору, в якому в категоричний спосіб визначається, що світову війну завинила Германія, що німці тому мусять відповідати за ті матеріяльні шкоди, які причинили війна їх колишнім супротивникам. Величина тої шкоди в договорі не означена, бо невідома вона була тоді й самим переможцям, і цей факт спричинився до великої плутанини і тяжких міжнародних конфліктів. Досить хоч би згадати про повторну окупацію певних німецьких провінцій на правому березі Рейна, до якої примушена була взятися французька влада на чолі з Раймондом Пуанкаре, як за санкцію проти того, що німці один час не захотіли були платити ані копійки репарацій.

Ця санкційна окупація, явна річ, довго тягтися не могла і за нею наступив період погодження. У дипломатичній площині — то був час вступлення Германії до Ліги Націй, персональні побачення Бріана і Штреземана в малих містечках Швейцарії і нарешті відомий усім славетний пакт в Локарно, який на довгі роки, коли не на завжди, має наче-то стати підкладом франко-германського наближення та добросусідських відносин між Францією та Германією. У репараційній площині — цей період означився добровільно складеним так званим договором Дауса, в якому встановлено було нарешті висоту річних внесків Германії та розподіл сум між союзниками; за тим договором відповідно скоро прийшов і другий, що його тоді визнавали обидві сторони остаточним, та який, від імені свого автора, американського політика і фінансиста, звичайно зветься договором Юнга.

Цей «остаточний» договір, що мав наче-то своєю метою на завжди розчистити шляхи для замирення колишніх супротивників великої війни та для фінансового викснання якого спеціально був утворений міжнародній репараційний банк у Базелі, — не проіснував у чистому своєму вигляді навіть і двох років. Уже минулого літа, як відомо, встановлений був на рік так званий мораторій Гувера, а тепер, коли той рік уже наприкінці, скликаю для злагодження справи спеціальну репараційну конференцію. Що німці мають на думці про оте злагодження, вказує вищезгадана заява германського канцлера, — вони впрост не хочуть далі яких-будь репарацій платити.

Хто заінтересований в репараціях і в якій мірі? План Юнга розраховано на десятки літ і десятки мільярдів; річні внески встановлює він в середньому в 1.800 мільйонів золотих марок. Ця сума розбивається на дві нерівних частини: 1.200 міль. так званих умовних репарацій і 600 міль. — безумовних. Безумовна частина — це й єсть справжні репарації, бо йде вона на покриття матеріяльної шкоди, вчиненої німецькими військами в північних департаментах Франції, в Бельгії то-що. Умовна частина має иншу мету; вона покриває собою воєнні міжсоюзні борги. А тому, що після загальних обрахунків виявилось, що усі європейські комбатанти Антанти винні Сполученим Штатам, то ціла ота сума в 1.200 міль. в Європі не залишається, а вся, зараз же після внесення в Базелі на рахунок європейських держав, переводиться до Америки. Умовною вона зветься тому, що коли б Сполучені Штати зробили своїм колишнім європейським союзникам якісь пільги, то ці пільги автоматично поширені були б і на німців; коли б американці ті борги знулювали, знульована була б і вся умовна частина німецького репараційного боргу.

Головними контрагентами умовних репарацій являються Франція,

Англія та Бельгія; інші заінтересовані відповідно в дрібному розмірі. Названі держави охоче б зріклися від умовних внесків, накопи б Америка одмовилася од їх боргів. Американський президент Гувер начеб-то і пішов по цій дорозі, проголосивши мораторій на рік, але конгрес своїм останнім рішенням не дозволяє йому йти далі в цьому напрямі. Таким чином, як би Германія справді перестала платити, вийшло б так, що вона не несе за війну жадної фінансової відповідальности, бо та відповідальність перекладена була б на її колишніх противників. Більше за те, Германія не хоче платити й безумовних репарацій. В цій частині заінтересована найбільше Франція, а за нею Бельгія. Ці держави вже зробили потрібні видатки (Франція видала майже 100 мільярдів фр. франків) на реставрацію зруйнованих німцями провінцій. І вийшло б так, що за німецькі плюндрування мають платити як раз ті, що постраждали від того.

Явна річ, що європейські кредитори Германії з такими її поглядами замиритися не можуть і не хочуть. Німецька преса пропонує їм так само одмовитися платити Америці. Але Англія і Франція не можуть стати на той революційний і почасти большевицький шлях, яким хоче начеб-то йти Германія, відмовляючися од підписаних нею добровільно «остаточних» договорів, бо такого роду їх поведінка зруйнувала б їх світовий престиж і внесла б анархію до міжнародних світових взаємовідносин. Для них договори — не шматки паперу, як для большевиків і німців, а від свого підпису вони не відмивляються. Шукатимуть тому вони якогось іншого шляху для виходу з тої сліпої вулички, куди заводять їх обставини. Один з тих шляхів вказано в договорі Юна. Коли-б Германія одмовилася платити, договір передбачає для її кредиторів право звернутися до Гаагського Міжнародного Трибуналу з питанням, чи Германія справді не має з чого платити, чи вона того впрост не хоче. І коли б трибунал вирішив, що не хоче, тоді для них настає право приступити до санкції, передбаченої у Версальському договорі, тоб-то до окупації рейнських провінцій Німеччини.

Небезпечна особливість цього шляху та, що при сучасній ситуації Європи він міг би потягнути за собою справжню війну в середній Європі і на сході її. Тому, з певністю можна сказати, що вряд чи дійде з боку Англії, а навіть і Франції до того, щоб вони встали на вказану дорогу. Але й другі методи, тоб-то згода з поглядами і думками Германії, так само можуть привести до того самого, правда, трохи мабуть пізніше. Справа в тому, що ціла політика Германії веде до того. До останнього часу вона була прикритою, на початках цього року стала вона майже явною. Розрахована вона на три етапи. Перший — позбавитися од репарацій — це проголосив канцлер. Другий — формально відтворити довоєну військову могутність Германії, про це зробив заяву президент Гінденбург, говорячи про завдання міжнародної конференції в Женеві, скликаної на березень поточного року. Третій етап — відтворення довоєнних германських кордонів, про це говорять у Германії всі, а зробити це має Гітлер, який тим зачне еру так званої третьої імперії, про яку було вказано свого часу на цьому місці.

Одмовлення од репарацій має дати німцям вільні гроші; на ті гроші посилена буде армія; та армія поставить третю імперію. Така перспектива розстилась перед Германією, а з тою перспективою стоїть 70-ти мільйоновий німецький народ, посилений совітською державою на сході, незадоволеними меншими державами в середині Європи і на Балканах і почасти — великим королівством на Апеннинському півострові. Єсть над чим задуматися великим державам на заході та їх союзникам, вкрапленим в неспокойному морі центральної та східної Європи. В якому напрямі підуть ті думки, видно буде вже на Лозанській конференції, якщо вона таки відбудеться.

Observer.

Панахида по Андре Мажіно в Парижі.

В неділю 17-го січня в Українській Православній Церкві в Парижі заходами Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції було відслужено панахиду по Андре Мажіно, Голові Національної Федерації Інвалідів, Жертв Війни та б. Комбатантів, до якої входить наше Т-во, як філія.

Панахиду служив п.-о. Павло Гречишкін, співав хор Військового Товариства під орудою хор. Рздька. Церкву було удекоровано стягами українськими та французькими. Паризька група Т-ва з'явилася вся на чолі з ген. О. Удовиченком, головою Т-ва. Були також проф. О. Шульгин, Голова Місії УНР у Франції, представники громадських організацій та багато громадян.

Ще перед початком панахиди з'явилися прапороносці французи. Французьких прапорів було три: Національної Федерації, від секції 20-го арондисменту та від секції в Жуанвіль-ле-Пон. Українських стягів так само було три: бойовий прапор 3-ої Залізної Стрілецької дивізії, бойовий значок командира 3-ої дивізії та прапор Т-ва б. Вояків Армії УНР.

Як раз на призначену годину прибули представник військового міністерства, а також п. Жозеф Гранье, генеральний секретар Національної Федерації, а з ним кілька чоловік представників Ради Федерації та окремих її філій в Парижі. Всіх їх провели на почесне місце, де вони і перебували підчас цілої служби Божої.

Прапори як українські, так і французькі зайняли місця посеред церкви з двох боків аналою: французькі — проворуч, українські — ліворуч. Пан-отець Гречишкін, вийшовши на амвон, промовив по французьки коротке, але чуле слово, в якому, між іншим, сказав таке:

«Передчасна смерть Андре Мажіно наповнила смутком серця бувших вояків УНР. Вони знають, що загубили в його особі не тільки їхнього Федерального Голову і знаменитого товариша по зброї, але також і покровителя щирого і прихильного».

Вони знають, що цей вояк обов'язку, перейнятий найглибшим почуттям патріотизму, розумів тяжкий хресний шлях, що Господь нам послав, і розумів віддання національної справи українських патріотів на вигнання.

Його високі моральні якості, його безмежна любов до отчизни, його упертий патріотизм — служитимуть українським воякам прикладом як треба служити батьківщині, як перед ворогом, так і в часи спокою.

Тяжко засмучені жалобою, що поїняла Францію, були вояки українські побожно схиляють чоло перед пам'яттю Андре Мажіно і приєднують свої почуття шаноби найглибшої і найчулішої до французьких.

Спогад же про Андре Мажіно назавжди лишиться і ніколи не зникне у вдячних серцях українських.

Після панахиди при виході з церкви.

Помолімося ж Господзві, щоб Він дарував душі Андре Мажіно вічний спокій та не забудьмо ніколи його в наших молитвах. Амінь.»

Далі почалася панахίδα. Пройшла вона в надзвичайно піднесеному молитовному настрою, і залишила глибоке вражіння як серед французів, так і серед українців. Підчас співу «Вічної пам'яті», коли всі присутні стали навколюшки, схилилися додолу й прапори французькі та українські. Була надзвичайно зворушлива хвилина.

По скінченню її присутні довго не розходилися, стоячи біля церкви; французи були дуже зворушені увагою українців до пам'яті Андре Мажіно і щиро дякували українцям.

П. К.

З преси.

В ч. 11-12 «Розбудови Нації» п. інж. Д. Андрієвський в статті «Українська справа на міжнародній шахівниці» повчає, що

«сім відомо, що з усіх більших західно-європейських держав Франція до нас найбільш неприхильна, і це натурально, хоч як того не шкода.

В чому саме вбачає автор цю неприхильність Франції до української справи сказати трудно, бо жадних серьозних доводів він не наводить, коли не рахувати його сердиту фразу про те, що

«велику помилку робить табір УНР, зводячи цілу Европу на Францію й Польщу».

З цього останнього виходило б, що п. Андрієвський, властиво, сердитий на Францію найбільш за те, що вона підтримує Польщу. Очевидно, як-би Франція, йдучи на бажання українських «націоналістів», перестала б підтримувати Польщу, вона зразу ж зробилася б прихильною до України. Просто і зручно! Але чи правдиво? Розуміється ні, бо націоналісти забувають елементарні факти. З них досить назвати один: в 1917 році першою визнала Україну Франція, а ніхто инший. Мало знають (чи може не хотять знати) наші «націоналісти» і сучасні французькі думки про Україну. Радимо їм почитати пильно все те, що виходило у Франції і з окрема хоч би такі речі, як книжка Евена «Проблема незалежності України і Франція», А. П'єр — «СССР», статтю Шарля Тійяка «Україна, Кавказ та Туркестан хотять незалежності» («Франс Комбатант» з 3. XII. 1931 р.). Кажемо, хоч би це! Бо за останню, і французька публична опінія уділює багато уваги нашому питанню.

З широкого світу.

— Сопітський військовий бюджет досяг колосальної цифри — 30 мільярдів франків.

— Турецьке міністерство освіти заборонило навчання чужоземними мовами в нижчих меншостевих школах; це найбільше торкається французької мови в школах грецьких, вірменських і жидівських.

— З огляду на розбиття англо-індійських переговорів віце-король Індії розпорядився про арешт Ганді і інших лідерів.

— Після усунення від влади Чан-Кай-Шека і сформування нового китайського уряду Кантонський уряд снасував себе добровільно.

— Більше 1.000 німецьких сільських зібрань в один день вирішили не платити гіпотек. Вже раніше уряд заборонив описувати селян за борги і податки.

— Результати референдуму в Фінляндії в справі сухого режиму такі: проти — 520.800, за 206.800.

— Америка має збудувати 120 нових військових кораблів вартістю 616,250,000 доларів.

— Турецький міністр закордонних справ має побувати з візитом в Тегерані.

— В Берліні одбулася конференція німецьких послів у головних столицях.

— Німецько-французький економічний комітет розпочав обміркування способів поліпшити комунікацію; з окрема висловлено побажання кооперації що-до повітряних зносин.

— Після арешту Ганді в Індії знову відновився бойкот англійського краму і заколоти.

— Вибори в Сирії закінчилися на користь поміркованих партій (49 місць країни націоналісти одержали лише 5).

Лист до Редакції.

Високоповажаний Пане Редакторе!

Дозвольте на сторінках Вашого поважаного часопису умістити слідуєчого нашого листа:

Ми, нижчепідписані, уважаємо своїм громадським обов'язком довести до відома цілого українського суспільства в краю, в Америці та на еміграції наступне:

У Празі та у Відні вже 10 літ лежать на складах видані для України ще у 1919 році, в тисячах примірників, твори одного з найвизначніших наших поетів О. О л е с я (три книжки: «На зелених горах», «Чужиною» і «Поезії т. V»).

Коли ці книжки, що не могли піти на Україну через відомі події, не буде викуплено в н а й б л и ж ч о м у ч а с і, то всі вони загинуть: їх буде продано фабрикам на папір за борги складам.

Уважаємо, що коли б подібне сталося, коли б нізачо загинули високоартісні твори, на видання яких автор поклав, крім таланту, і свої останні засоби, то це було б ганьбою для цілої нашої національної культури. Тому звертаємось до всіх наших національних і просвітніх організацій на українських землях, в Америці та на еміграції, — до читалень «Просвіти», до кружків «Рідної Школи», кооперативів, «Союзів Українок» та до цілого українського громадянства з проханням і закликом — одностайною та масовою закупкою визволити наше друковане українське слово, що, лежачи нерухомо і безплідно десять років, викликає здивовання і поговорі серед чужинців.

Знаємо про сучасну матеріальну скруту, але віримо, що національна честь не дозволить нам, щоби на очах мільйонів нашого народу було вкинено у піч на радість ворогам — єдине, що стоїть в цей грізний час на сторожі нації — наше слово!

Акад. Проф. Д-р І. Горбачевський (—)
Ректор Українського Університету в Празі.

Проф. Д-р О. Гармашів (—)
Ректор Високого Педагогічного Інституту імени Драгоманова у Празі.

Проф. Инж. Б. Іваницький (—)
Ректор Української Господарської Академії в Подєбрадах.

Р. С. Всі українські часописи просимо цього листа передрукувати.

ЦІНА КНИЖОК О. ОЛЕСЯ.

Для Франції: «На Зелених горах» — 3 фр. франц., «Чужиною» — 7 фр. і «Поезії т. V.» — 15 фр., разом 25 фр. франц. з пересилкою.

Для Чехословаччини: За всі три книжки — 30 к. с. з пересилкою.

Для Польщі: За всі три книжки 5 зл. польськ. з пересилкою.

Для інших країн: Рівновартість одного долару американського з пересилкою.

Замовлення і гроші надсилати на адресу уповноваженого: Revnice u Prahy, Victor Prychod'ko, Tchecoslovaquie.

Крім того, гроші можна надсилати через Банки:

У Франції: Banque Nationale de Crédit, Paris.

У Чехословаччині Legiobanka, Praha, Konto V. Prychod'ko.

У Польщі: Ziemski Bank Hypoteczny, Lwow, Konto V. Prychod'ko.

На увагу одбирачів «Тризуба» у Польщі: При сьогоднішньому числі розсилаються чеки Земельного Банку Гіпотечного у Львові, якими можна надсилати гроші за книжки О. Олесь.

Хроніка.

З Великої України.

— Інститут Польської Культури при Всеукраїнській Академії Наук. При Інституті Польської Культури в Києві зорганізовано 4 відділи: соціально - економічний, літературно-мовний, історичний та філософсько - протикатолицький. На чолі Інституту і його відділів стоять комуністи. З осені прийнято до Інституту 10 аспірантів для підготовки до наукової роботи: 9 з них комуністи і 1 комсомолец, в тому числі 2 жінки.

Інститут провадить діяльність в напрямку: а) пропаганди марксизму - ленінізму серед польських трудящих мас (доповіді і лекції на підприємствах, у Домі Польської Пролетарської Культури, в Домі Вчених, виїзди з доповідями на периферію до Мархлевського то-шо); б) залучення польських трудящих мас до участі в роботі Інституту (організація постів і кореспондентських пунктів — Мархлевське, Кам'янець, Москва, Ленінград); в) організація шефства над Мархлевським районом та налагодження взаємного шефства із заводом «Більшовик».

Крім того «Інститут бере активну участь у розгортанні наукової та організаційної роботи ВУАН».

Інститут опрацював плани наукової роботи для всіх своїх відділів. В цих планах «правильно відбито політичне спрямування інституту, тематика пов'язана з актуальними проблемами соціалістичного будівництва, вона відбиває боротьбу за генеральну лінію партії, за викриття класового змісту та імперіалістичних тенденцій у буржуазній науці і фашистській Польщі як і прояви буржуазної ідеології на терені ССРСР в процесі розвитку польсь-

кої пролетарської культури» («Пр. Пр.» ч. 6. з 8. І. 1932).

— П'ятиліття Київської української опери. З нагоди п'ятиліття Київської української опери відбулося засідання ювілейного Комітету, на якому від заводу «Більшовик» було опері передано червоного прапора з надписом: «Червоний прапор повинен мобілізувати колектив державної опери на ще більшу боротьбу за генеральну лінію партії, за справу будівництва національної формою, соціалістичної змістом пролетарської культури».

З приводу п'ятилітнього ювілею опери наркомос УССР надав опері почесну грамоту; артиста Донця нагороджено званням народного артиста УССР та званням заслуженого артиста республіки: режисера Манзія, артистів Зубарьова та Летичевського, диригентів Брагінського та Радзівєвського, концертмейстра оркестри Вольфа Ізраєля; почесними грамотами нагороджено артистку Тесеєр, артиста Колодуба О., суфлера Грінберга, диригента Брона («Пр. Пр.» ч. 5 з 6. І).

— Світські дитячі садки. Обслідування одного з дитячих садків у Києві показало, що садок міститься в напівпідвальному, темному і вогкому приміщенні, завдяки чому більшу частину дня діти провадять у вогкості і темряві. Мешканці сусіди ходять до своїх мешкань через кімнати садка. На опал садка видано торф, на розпал немає дров і в садку не палять. Харчів в садку майже не дістають. Буває, що за 8 годин перебування дітей в садку, їм дають їсти тільки один раз.

Уже 8 місяців персонал дитячого садку не одержує, заробітної плати («Прол. Пр.» ч. 6 з 8. І).

— Брак на взуттєвих фабриках. На 4 фабрики взуття в Києві брак

доходить до надзвичайно великих розмірів. Так, протягом десяти днів лише забраковано через м'які задники 9.612 пар, через м'які носки — 7.214 пар і через погано пришиті підшови — 3.000 пар. Притому на фабриці не виявляють всього браку, щоби не було його ще більше, і до крамниць надсилають взуття непригодне. По крамницях взуття бракують ще раз і в крамниці ч. 32, наприклад, в грудні місяці 1931 р. одного разу з 156 пар черевиків, надісланих, як першосортні, забраковано 67 пар і залічено їх до другого сорту, потім з 120 пар першого сорту до другого віднесено 53 пари, а ще іншого разу з 340 пар лише 54 пари було цілком добрих.

На фабриці з готовим взуттям поводяться дуже неохайно. Скидають його в купи на підлогу, через що взуття часто подрпане так, що його приходиться часто переробляти. Буває часто, що та сама пара черевиків два, три, а то й чотири рази проходить через конвеєр («Прол. Пр.» ч. 7 з 9. I).

— С о в і т с ь к і і д а л ь н і . В робітничій ідальні ч. 2 ЦЕС'у панує бруд. Посуд миють в брудній воді. Немас приміщення для збереження продуктів і вони лежать на кухні («Прол. Пр.» ч. 7 з 9. I).

— В студентській Київській ідальні ч. 5 обіди погані, несмачні, часто несвіжі, меню одноманітне («Прол. Пр.» ч. 3 з 4. I).

З життя укр. еміграції.

У Франції.

— П а н а х и д а п о б л . п а м . М . Ш у л ь г и н у . В неділю 10 січня с. р. в Українській Православній Церкві одправлено було заупокійну службу Божу, а по ній панахиду за спокій душі бл. пам. Миколи Шульгина. Помолитися за передчасно померлого громадського діяча зібралися крім рідні численні паризькі українці.

— О д ' ї з д п . о . К л о д н и ц ь к о г о . Недавно з Пари-

жу до Америки виїхав до своєї парафії п. о. д-р Клодницький, який перебував у Франції якийсь час і одправив кілька служб Божих в Українській Православній Церкві.

— Б е з р о б і т т я у Ф р а н ц і ї . На заклик допомоги безробітним зголосилися такі особи: пані Петлора — 50 фр., Манжура — 10 фр., Гмиря — 5 фр., Вереха — 10 фр., Бондаренко — 30 фр., Козачук — 10 фр., Шаповал — 25 фр. Всього поступило — 495 фр.

Витрачено на допомогу безробітним — 480 фр. Залишилося в касі — 15 фр.

Вся відчитність передається на розгляд Перевірочної Комісії при Військовому Т-ві. Допомога давалась кожному безробітному українцеві, серед яких було кілька українців з Галичини, в розмірі 5 фр. — коштовність обіду.

Таким чином на ці гроші нагородано 96 безробітних. Допомога акція була переведена виключно у самому Парижі. Біда ж скрізь. Один з безробітних з Діжону пише: Допоможіть. Від голоду і холоду так обезсилів, що мусів шукати притулку в шпиталю, але боюсь, що через пару тижнів знов буду на вулиці.

З різних кутків Франції поступають прохання про допомогу, серед яких треба відзначити кілька родин, що мають дітей. Я маю за шану звернутись до українських людей ще раз з проханням — допоможіть безробітним.

Безробітним може стати кожний, а тому хто сьогодні заробляє, мусить протягнути руку помочі безробітному

Всім жертводавцям приношу щирю подяку.

О. Удовиченко.

16. I. 32.

— О д е н - л е - Т і ш . 25 жовтня 1931 року філією Т-ва б. Вояків Армії УНР було влаштовано свято св. Покрови. На запрошення філії Українським Товариством Театрального Мистецтва, було дано виставу Програм складався із комедії

на 1 дію Й. Стадника «Він не задрісний» при участі пані Гаховичевої в ролі Ньюсі та пана Хубенка в ролі лікаря Яреми, Лісничого — дядюшки, Лук'яненка — слуги Василя, жарту на 1 дію Балевицевої «Не всі дома, бо мале непорозуміння» при участі паній Ступницької в ролі Ірени, Правдиної в ролі Орісі, Калениченкової в ролі покоївки Марусі та пана Зубенка в ролі Володимира Варчака та Щербака в ролі Петра Глібича. Комедія і жарт проведені під режисурою пані Ступницької. Третій відділ складався із національних українських танків у виконанню яких приймали участь пані: Гаховичева, Правдина, Калениченкова й Феденкова та пани Суський, Лісничий, Ярешко й Лук'яненко. По скінченню програму відбувся бал до 3 год. ранку.

— 29 листопаду 1931 року філією Т-ва б. Вояків Армії УНР було влаштовано жалобну академію пам'яті 359 лицарів-мучеників, розстріляних у листопаді 1921 р. в м. Базарі на Волині.

По відкритті академії присутніми співаками проспівано гімн. По відчитанню реферату та списку розстріляних проспівано «Вічная пам'ять» та «Журавлі». Декламували пані Гаховичева та її діти Євген та Надія, а також п. п. Лісничий, Поштаренко і Ярешко.

— 25 грудня 1931 року Філія Т-ва б. Вояків Армії УНР влаштувала ялинку для дітей Філії Т-ва, Українського Товариства Театрального Мистецтва та Української Громади в Реданжі. Засоби на влаштування ялинки зібрано Філією поміж членами цих 3-х організацій. Ялинку було влаштовано в кафе «Індустрія», де зібралася майже усі члени організації із своїми дітьми. Мішаний хор Т-ва Театрального Мистецтва, під керіванням п. Сидоренка, проспівав кілька українських колядок і пісень. Дуже дбайливо попрацювали пани Калениченко, Гахович та Спендовський над влаштуванням ялинки, яка справила велику радість дітям. Виконання колядок та пісень хором було надзвичайне. Подарунків роздано 25

дітям. Пізно і неохоче розходилися і дорослі, і малі після ялинки.

— 26 грудня 1931 р. Українським Товариством Театрального Мистецтва влаштовано виставу драми на 5 дій Козич - Уманської «Помста Жидівки» під режисурою пані Ступницької. У виставі приймали участь пані Ступицька в ролі Рахлілі, Гаховичева — Одарки, Правдина — Марії, Калениченкова, Лисенкова, Щербакова і Феденкова в ролях дівчат та пани Лісничий в ролі Коршуна, Зубенко в ролях Абрума і Кузьми, Кузь — Йоселя і сліпця, Щербак — Булата, Лук'яненко — Зуба і сліпця, Загній — Вовка, Ярешко — Галки, Рахович — Остапа, Спендовський — Петренка, Пилевський, Іванюта, Суський, Лисенко в ролях козаків і парубків. Після вистави був бал до ранку. Чистий прибуток від вистави призначено Товариством на користь Української дитячої школи в Оденле-Тіші.

Присутній.

— Українська Громада в Оден-ле-Тіші 25 грудня 1931 року Українською Громадою в Оден-ле-Тіші було влаштовано в помешканні при кафе «Сінема» ялинку для дітей української колонії Оден-ле-Тіша й околиць. Чимала кількість українських дітей з батьками зібралася в салі. Ялинка, прибранням яко керував п. Захарченко, виглядала дуже гарно. Дитячі розваги розпочалися о 6 год. вечора. Було роздано подарунки дітям. Підчас ялинки хор під орудою п. Бориса Винницького проспівав декільки пісень та колядок. Потім відбулися забави для дорослих.

— Українська музика під московським соусом в Парижі. 15 січня в салі Іаво відбувся концерт хору, що ним керував Ф. Поторжнський. Про цей концерт було оголошення і в українській пресі, як про український хор, і в російській пресі, де було зазначено лише, що концерт дається на користь безробітних співаків (без зазначення національності). Можна було сподіватися, що ще раз на паризькому ґрунті буде

дано демонстрацію української пісні.

Одначе, не так воно вийшло, як сподівалося. Програм був складений дуже хитро. Поруч з колядками (які ніяк назвати «руссіями» не можна) та де-якими творами суто українськими, додано було духовні співи, які виконувалися колись однаково як на Україні, так і в Росії, а потім були такі речі, як «хор селян з опери «Князь Ігорь», «Ізо полі берьозка стояла». Для більшого присмаку додано було одну болгарську річ, та одну білоруську. Словом, почувшися справжній «salade russe».

Сам хор ніби зіспіваний, йде добре за диригентом. Складається з 21 особи: 9 жінок та 12 чоловіків. Місяцями жіночі голоси покривали чоловічі, а це одбивалося зле на загальній гармонії. Часом, починаючи номери, хор не вступав разом. В оперовій речі «хор селян» сопрано часом переходили в диск, чим зовсім заглушала чоловічі голоси, брак тенора соліста. Гарні альти та прекрасні басы. Хор робить враження аматорського, складеного тільки для цього виступу, і для класичного репертуару замало підготований. Виступав він у першому розділі (українські речі) в національних українських убраннях, прекрасно пошитих і багатих. В другій частині — був у звичайних убраннях — чорних.

Але скандал вишов з програмкою, яку було надруковано для цього концерту. На першій сторінці кліше хору, де всі учасники його сидять, стоять, лежать в досить екзотичних позах, але зате в гарних українських убраннях. Написано зверху «концерт», а знизу — «даваний р о с і й с ь к и м и хорами, під орудою Федора Поторжинського». Видано це по французьки, отже, вже і українські костюми йдуть за російськими. Але це тільки «квіточка», «ягідка» на звороті програму. Там надруковано, теж по французьки, ніби маленьку передмову для пояснення колядок, яка починається словами: «Згідно із звичаєм, розповсюдженим в Південній Росії...» Отже Україна вже не

тільки не «Малоросія», а просто — Юг Росії. Браво! Закінчується ця передмова тим, що зібрані в програмі колядки гармонізовані К. Стеценком... Отже виходить, що наш національний композитор понав в «руссій» композитори! Не знати, чи хотів п. Поторжинський зробити цим честь славному нашому музичі, але гадаємо, що сміливість п. Поторжинського межує з безтактністю, яку вибачити не можна.

Українська публіка, яка завжди з охотою і присміністю йде назустріч всім сprobам пропагувати національну пісню на чужині, на цей раз буде попереджена і знатиме, що репрезентація її такими диригентами, як п. Поторжинський, є скандалом.

Подібні демонстрації української музики є нічим іншим, як звичайнісенькою спекуляцією українською піснюю.

В Чехії

— В Українськiм Історично-Філологічному Товаристві в Празі 19 січня 1932 о 3 г. 30 м. в помешканні Археологічного Семінара на Бржеговій ул. ч. 5, відбулися доклади дійсних членів: 1. проф. д-ра Огієнка, І. І. — «Розрізнення пам'яток українських від білоруських». 2. проф. Дорошенка, Д. І. — «Із наукової діяльності В. Рубана».

— Українськiй Впсокпій Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова в Празі улаштував 19. XII. 1931 р. шкільне свято — академію пам'яті М. Драгоманова, патрона Інституту. Ректор Інституту проф. В. Гармашів подав звіт з діяльності Інституту, а проф. Д. Чижевський виголосив реферат на тему: «Драгоманів і Стронін». Реферат мав суто науковий характер і торкався питання впливів Строніна на світогляд Драгоманова. Драгоманів був учнем Строніна за часи свого навчання в Полтавській гімназії. Стронін користався визначним впливом на Драгоманова, і можна думати, що погляди Дра-

гоманова на національну справу, як на перехідний ступінь до вселюдських ідеалів, розвинулися в своїй основі з інтернаціоналізму Строніна. Ця точка світогляду Драгоманова повела до різкого розходження його з Грінченком, який в своїх переконаннях національній справі відводив перше місце.

— Союз Українських Пластунів (ок) Емігрантів у Празі відбудув свій з'їзд в кінці 1931 р. На з'їзд прибуло 18 делегатів від різних курінів і гуртків. Крім того на з'їзді були присутні ще представники від товариств Пластприятю, себ-то тих товариств, метою яких являється допомога матеріальною чи моральною українським пластовим організаціям.

З'їзд носив урочистий характер; по відкритті його було відспівано пластовий гімн, при закритті — національний український гімн. Праця з'їзду була переведена в суто діловій атмосфері з таким програмом: затвердження протоколу попереднього з'їзду, звіт уступаючої команди, звіт ревізійної комісії, дискусії над звітами, вибір команди та ревізійної комісії, праця на будуче та вільні внески.

З переведеної за минулий рік праці команди СУПЕ особливо звертає на себе увагу улаштування українського табору на слов'янському Джемборі, що відбулося в Празі в червні 1931 р. На ньому українські пластуни, не зважаючи на цілковиту відсутність грошевих засобів, з гідністю і умінням репрезентували українську пластову справу й відзначилися артистичними виступами серед інших слов'янських народів.

— З українського життя в Празі Український Республікансько-Демократичний Клуб у Празі один раз на рік, як звичайно, змінює характер своєї праці і замість серйозних академії, чергових сходін з рефератами й т. п. улаштовує для своїх членів та їх гостей щось веселе, не дбаючи при тому ли-

ше про ідейний бік справи. Цього року Клуб на перший день православного Різдва улаштував танцювальну вечірку з вільним програмом і з власним різдвяним буфетом. Не зважаючи на сумні перспективи великого скорочення, а далі й цілковитої ліквідації діяльності високих українських шкіл, а через те дуже тяжкий матеріальний стан української еміграції, вечірка Клубу викликала велике зацікавлення у публіки, і зала готелю «Граф» була по береги заповнена як старшим громадянством, так і укр. молоддю. Серед номерів вільного програму на вечірці слід відмітити декламацію українських віршів пані Лашенко - Теревятникової і артистичні українські сольові танці паній Антонович та Кононенко і панів Головка і Чирського. З примістною були вислухані колядки невеличкого гурта українських пластунів.

— Українська Національна Жіноча Рада в Празі улаштувала 9. І. ц. р. дитячу ялинку. Спершу було поставлено п'єсу на 2 дії «На свій шлях» — це один з останніх творів помершого рік тому письменника В. О. О'Коннор - Вілінської. Далі йшов концертний відділ за участю дітей українських емігрантів в Празі. Тут були й колядки, й декламація, й сольові співи, і гра на роялю й скрипці. Але найбільш подобалося публіці, і дійсно виконано художнє — це сольові танці маленької, мабуть п'ятилітньої, Лялі Гавської і відповідного їй партнера Ладька Міценка. Виконання ними українського козачка просто захопило всіх глядачів, і малесенькі артисти мусли повторити свій танець.

Всі виступи дітей взагалі зробили дуже гарне враження. Видно було, що аранжерами було покладено багато зусиль на вправу дітей. Лише було б бажано, щоб в майбутньому для подібних вистав було підшукано відповідніше помешкання.

Але найцікавішим суто - мистецьким моментом на ялинці був виступ на кінці програму нашої

славної артистки Н. М. Дорошенко. Вона продекламувала для дітей теж дитячий вірш, а власне «Сирітку» Шевченка. Але стільки було вкладено в цей простенький вірш дійсного мистецтва, як просто її прекрасно було його прочитано!

З. М.

На Далекому Сході.

— Свято «Просвіти». Харбінська «Просвіта» святкувала 27 грудня м. року в мешканню місцевої греко-католицької місії, де вона має свої кімнати, день «Просвіти». На святі були просвітяне і гості. Було зачитано три реферати: п. І. Паславським на тему «Роля «Просвіти» в життю українців», реферат І. Світа на тему «Старі часи княжої доби та сучасна українська ідея».

На найближче майбутнє намічено кілька цікавих рефератів і відчинення Далекосхідного Українського Народного Університету, як що буде знайдено відповідне число слухачів.

— Укр. Громадський Комітет. Український національний громадський комітет м. Харбіна реорганізовано, при чому до його складу ввійшли представники чотирьох місцевих українських організацій, як українська парафія м. Харбіна, Т-во «Просвіта», «Союз Української Молоді» і члени-основположники «Т-ва Українського Клубу в м. Харбіні».

Цей комітет підтримує працю спеціальної комісії Укр. Клубу, котра працює над відчиненням діяльності клубу та поверненням будинку клубу, що був захоплений хінською владою старих часів без всяких законних актів.

— Відчинення бібліотеки. В середині грудня м. р. Т-вом «Просвіта» у власному мешканню відкрито свою власну бібліотеку, що нараховує біля 700 назв, при чому в найближчому часі має намір збільшити книгозбірню до 3-4 тисяч томів, для чого зроблені відповідні заходи. Це перша українська книгозбірня на Далекому Сході, при чому підібрана вона дуже добре

і має всіх українських класиків, багато спеціальної літератури, а також деякі старі і революційного часу видання. Мається на меті відчинити спеціальний відділ Сходознавства.

— Конфлікт з іконами. Де-небудь часу тому православна церква росіян за річкою Сунгарі замовила маляру українцю Задорожному намалювати іконостас і ікони для нової церкви. Він зробив це по вказівкам померлого митрополита Методія, котрий, між іншим, дуже добре відносився до нас, українців, і підтримував українську парафію.

Після його смерті заступив катедру єпископ Мілетій, що дуже обурений українською діяльністю; він заборонив затонській церкві ставити ікони роботи Задорожного, бо вони були намальовані по зразкам старих ілівських ікон, з різними орнаментами та мали прикраси, як дерева та інше. Він заявив, що ці ікони не каноничні і тепер по його бажанню церква подала до хінського суду, вимагаючи від Задорожного повернення частини грошей, що він отримав за ікони. Це перший випадок, коли церква звертається до хінського суду.

Цей єпископ Мілетій ввесь час вимагає від української церкви припинення богослужень на українській мові. Як ця боротьба закінчиться, ще трудно гадати.

В Америці

— Ювілейне свято Вашингтона в Америці. Американське українське громадянство гарячково готується до ювілейного свята Вашингтона. На концерті, який буде влаштовано з приводу цього свята, виступлять Кошиць, Авраменко і всі видатніші укр. артисти, що перебувають в Америці.

Недавно відбувся загальний збір комітету цього свята; на них зробив доклад О. Кошиць; говорив 45 хвилин і так захопив всіх присутніх, що йому було влаштовано грандіозну маніфестацію.

С надія, що не свято послужить на велику користь укр. справі

в Америці, а то ще більше буде початком нового періоду блискучої діяльності нашого чарівника - диригента і композитора О. Кошиця, який останніми роками виклав стільки жалів усього українського громадянства своїм відходом від життя.

З життя Французького Т-ва Українознавства

Про заснування Курсів Французького Товариства Українознавства читачі «Тризуба» вже знають. Розпочато було ще у листопаді виклади історії та географії України — курс молодой професорки панни Вуалло — складатиме скорочений курс цих дисциплін, які буде, на жаль, дуже тяжко втиснути у 15 лекцій. Це є, так би мовити, підготовчий вступний

курс, який у майбутньому має бути розвинений у більш детальний спосіб.

14 січня 1932 року відбулася перша інавгураційна лекція другого курсу, а саме історії української культури п. Тісерана, літературного критика та філософа, співробітника численних видавництв, а 28 цьогож місяця відбується перша лекція пані д-ра Р. Никитюкової по третій катедрі курсів Т-ва — історії українського письменства.

Регулярність цих викладів, до яких ще будуть додані окремі виклади та практичні зайняття, притягує все більше і більше слухачів. Коли порівняти що фреквенцію у 20-30 чол. з нормальними викладами у Паризьких високих школах, де буває 3-4 студенти, то можна мати надію на успішний наслідок цієї ініціативи.

Зміст.

— Париж, п'ятниця, 22 січня 1932 року. — ст. 1. — Париж, неділя, 24 січня 1932 року — ст. 2. — Проблематика та шляхи національного визволення (реферат доц. О. Бочковського) — ст. 3. — В. Ф. «359» — ст. 8. — І. Косенко. З забутих книжок — ст. 10. — В. С. З життя й політики — ст. 12. — Observer. З міжнародного життя — ст. 15. — Панахида про Андре Мажіно в Парижі — ст. 18. — З преси — ст. 19. — З широкого світу — ст. 20. — Лист до редакції — ст. 21. — Хроніка : З Великої України — ст. 23. — З життя укр. еміграції: у Франції — ст. 24. — В Чехії — ст. 26. — На Далекому Сході — ст. 28. — В Америці — ст. 28. — З життя Французького Товариства Українознавства — ст. 29

Від Управи Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції.

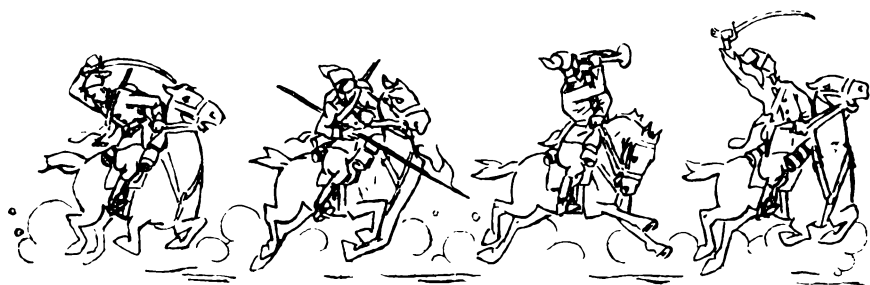
З огляду на демісію скарбника Т-ва п. І. Рудичева, складену на 3-му з'їзді Т-ва, Управа, згідно з постановою з'їзду, має призначити нового скарбника, а до того часу просить всі членські внески, грошові датки та взагалі всю кореспонденцію направляти на єдину адресу секретаря Т-ва п. М. Ковальського — Mr N. Kovalsky, 42, Rue Denfert-Rochereau. Paris 5-e.

Український хор під орудою Олексі Чехівського

дає в суботу 30 січня с. р. о год. 20.30 (96, Бульвар Огюст Бланкі) третій в Парижі духовний концерт.

В програмі: 1. Київські церковні співи — Вінчання (вперше в Парижі), 2. Співи автокефальної церкви, 3. Канти і колядки.

Кресло 5 фр., стоячі місця — 3 фр. Прибуток на користь політичних з'язнів на Великій Україні. Квитки при вході від 7 год. вечора.

Українським дітям - Рідне Військо

Великий аркуш бристольського картону в фарбах, що представляє піхоту, кінноту, гармати то-що — армі УНР з 1920 р.

**Постаті козаків до витинання
робот» маляра-баталіста Л. Перфецького**

Видання — «Тризуб». Найкращий подарунок нашим дітям.

Добра розвага — малим, дорослим — гарна ozdoba до хати.

Ціна аркушу — 2 фр. (пересилка у Франці — 15 с. за кордон — 30 с.).

При гуртовім замовленню значна книжка. Замовляти в адміністрації
«Тризуб» 42, rue Denfert-Rochereau, Paris 5-e.

Передплачуйте !

Читайте !

„КОЛЮЧКИ“

єдиний український сатирико-гумористичний журнал
на еміграції

Адреса редакції Л. Биковський. Bagatela 8 m. I. Warszawa
Рахунок П. К. О. — No 21485.

Нова книжка поезій

Є. МАЛАНЮКА

„Земля й Залізо“

Ціна 10 фр.

Замовляти в книгарні «Тризуб», 42, rue Denfert-Rochereau, Paris (V)

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

ТЕОДОР САВУЛА

У ВІДНІ

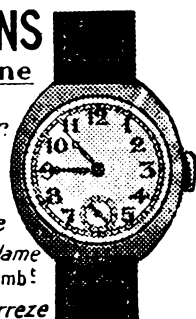
має на складі усі українські книжки, листівки, карти
ни, мапи і укр. товариські значки. На бажання висилає свій великий
ілюстрований каталог.

POUR

Frs. NOUS LIVRONS
une montre et chaîne
ou bracelet parfaite
homme, dame, à remontoir,
mouvement très solide
soigneusement réglé 36 h.
chronomètre : garantie
6 ans. simili or, argent. Même
prix **bracelet** homme ou dame
lumineux choix Envoi contre remb.
DORAT à BRIVE. Corrèze

ENVOI FRANCO PORT ET EMBALLAGE POUR TOUTE GARE GRAND RESEAU
Porcs pesant 100 kilos à 7 mois et 200 kilos à 10 mois

PORCS

Croisements sélectionnés anglais et craonnais
Fermiers. Eleveurs achetez directement à la production. supprimez l'intermédiaire
J'expédie immédiatement les commandes par caisse de
2, 3, 4, 5, 6, 8, 10 porcs, franco dans toutes gares de France
sans aucun emballage, mortalité et responsabilité de route à ma charge

PORCS de 58 jours env. 80 fr. fca
PORCS de 2 mois env. 90
PORCS de 2 mois 1, 2, 18 k env. 105
PORCS de 3 mois 22 k env. 130 —
PORCS de 3 mois 1 2, 26 k env. 160 —
PORCS de 3 à 4 mois, 31 k env. 190

Mâles et Femelles pour reproduction sur demande
Assurance gratuite 6 mois contre la mortalité

Ecrire : CREMON Elie Domaine d'Imbert, BRIVE (Corrèze)

SAUCISSONS

Pur porc sec garanti. .	25	fr. le kg.
Porc et bœuf sec Arles	16	--
Porc et bœuf étuvé. .	10	--
Saucisse fraîche pur porc	13	--
Pâté de foie et fritons ^{cuits au} _{four}	12	--

*Marchandise expédiée en colis postal 4 et 9 kilos
franco port et emballage toute gare tous les jours*

Mandat, Remboursement, Crédit après références

Ecrire : **TUDOR, Salaisons, BRIVE (Corrèze)**

MOUTONS ET BREBIS

Nous pouvons vous expédier immédiatement des agneaux, agnelles, bœufers, brebis, mouton, genre berrichon, lauraguais, quercynois, ayant actuellement 2 à 3 Kgs de laine. Nous garantissons tous ces animaux de 1re qualité, sains et de bonne venue, bêtes rustiques pouvant rester dehors par tous les temps.

EXPÉDITION FRANCO PORT ET EMBALLAGE POUR TOUTE GARE

Agneaux petits 3 mois, sevrés, qui mangent bien. .	90 fr.
Agneaux ou Agnelles 3 à 4 m. sevrés solides et vigoureux. .	100 fr.
Agneaux ou Agnelles 4 à 5 mois, 20 kg. environ. .	150 fr.
Agneaux ou Agnelles 8 à 9 mois, 28 kg. environ. .	180 fr.
Moutons ou Brebis 10 à 12 mois, 35 kg. environ. .	190 fr.
Brebis 13 à 14 m., 40 kg. env., pouvant être mère. .	220 fr.
Brebis avec son agneau.	300 fr.
Brebis avec deux agneaux (doubles).	400 fr.

PÉTITS PORCS D'ÉLEVAGE DISPONIBLES TOUTE L'ANNÉE

Indiquez-nous lisiblement à la commande votre adresse et gare destinataire

CRÉMON Elle, BRIVE (Corrèze)

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V^e
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагує — Комітет.

Адміністратор : Іл. Косенко

Le Gérant : M-me Perdrizet.